ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

សីលធម៌
នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ

បង្រៀនដោយ៖ សាស្ត្រាចារ្យ តង់ ភូមីកា
រៀបរៀងដោយ៖ និស្សិតក្រុមទី៦ *(RULE)*

មាតិកា

អារម្ភកថា……………………………………………………………………i
សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ……………………………………………………………ii
មាតិកា……………………………………………………………………iii
សេចក្ដីផ្ដើម……………………………………………………………………iv
១. ដើមកំណើតនៃសីលធម៌……………………………………………………១
២. និយមន័យសីលធម៌……………………………………………………………២
ក. សីលធម៌ក្នុងសាលារៀន……………………………………………………៣
ខ. សីលធម៌អ្នកបើកបរ……………………………………………………………៤
គ. សីលធម៌ក្នុងពេលបរិភោគ……………………………………………………៥
ឃ. សីលធម៌ពេលធ្វើដំណើរ……………………………………………………៦
ង. សីលធម៌នៅទីប្រជុំជន…………………………………………………………៦
៣. គោលការណ៍សីលធម៌នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ…………………………………៧
៤. ប្រភេទផ្សេងៗនៃសីលធម៌……………………………………………………៨
ក. សីលធម៌ចំពោះខ្លួនឯង…………………………………………………………៨
ខ. សីលធម៌ចំពោះគ្រួសារ…………………………………………………………៨
គ. សីលធម៌ចំពោះអ្នកដទៃ………………………………………………………៨
ឃ. សីលធម៌ក្នុងវិជ្ជាជីវៈ……………………………………………………………៩
ង. សីលធម៌ចំពោះសង្គមជាតិ……………………………………………………៩
ច. សីលធម៌ចំពោះពិភពលោក……………………………………………………១០
៥. មូលហេតុនៃការស្រុតចុះនៃតម្លៃសីលធម៌ក្នុងសង្គមខ្មែរ……………………១០
ក. កត្តាមនោសញ្ចេតនាបាក់ផ្នត់…………………………………………………១១
ខ. ការបាត់បង់ជំនឿលើខ្លួនឯង…………………………………………………១១
គ. សង្គ្រាមអូសបន្លាយ……………………………………………………………១១
ឃ. កត្តាមហិច្ឆតា……………………………………………………………………១១
ង. កត្តាទ្រព្យសម្បត្តិ…………………………………………………………………១២
ច. កត្តាការហូរចូលនៃវប្បធម៌បរទេស……………………………………………១២
ឆ. កត្តាច្បាប់…………………………………………………………………………១២
ជ. កត្តាគ្រឿងញៀន…………………………………………………………………១៣
ឈ. កត្តាការអប់រំធ្លាក់ចុះ……………………………………………………………១៣

៦. ផលវិបាកដែលបណ្តាលពីការធ្លាក់ចុះនៃសីលធម៌..........................១៣
ក. ការបាត់បង់នូវសេចក្តីសុខខាងផ្លូវចិត្ត..........................១៣
ខ. បាត់បង់គុណតម្លៃជាមនុស្ស..........................១៣
គ. បែកបាក់សាមគ្គី..........................១៤
ឃ. អសន្តិសុខសង្គម..........................១៤
ង. សង្គ្រាម..........................១៤
៧. ដំណោះស្រាយខ្លះៗក្នុងការលើកកម្ពស់សីលធម៌..........................១៤
ក. ផ្តើមពីបុគ្គលខ្លួនឯង..........................១៥
ខ. ការស្គាល់ពីគុណតម្លៃខ្លួនឯងនឹងអ្នកដទៃ..........................១៥
គ. លើកទឹកចិត្តសកម្មភាពសីលធម៌..........................១៥
ឃ. បង្កើនការអប់រំផ្នែកសីលធម៌..........................១៦
ង. ការបណ្តុះគំនិតជាតិនិយម..........................១៦
ច. សន្តិភាពក្នុងចិត្ត..........................១៦
ឆ. រឹតបន្តឹងច្បាប់..........................១៧
៨. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង អនុសាសន៍..........................១៧
ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន..........................១៧
ខ. អនុសាសន៍..........................១៨
ឯកសារយោង

សេចក្តីផ្តើម

តើសីលធម៌ជាអ្វី? តើសីលធម៌កើតចេញពីបុព្វហេតុអ្វីខ្លះ? ហេតុអ្វីបានជាគេត្រូវការសីលធម៌? ចុះហេតុអ្វីបានជាសីលធម៌មានការធ្លាក់ចុះ? តើយើងត្រូវស្រោចស្រង់សីលធម៌ឡើងវិញដោយរបៀបណា?

កាលណានិយាយពីសីលធម៌ យើងដឹងហើយថាសីលធម៌គឺជាធម៌របស់សត្វលោក ឬ ជាកិរិយាមាយាទ សណ្តាប់ធ្នាប់ ដំបូន្មានដែលនាំឲ្យជៀសវាងអំពើអាក្រក់ ហើយប្រព្រឹត្តតែអំពើល្អជានិច្ច។ សីលធម៌អាចស្តែង ចេញតាមរយៈ សុភាវៈធម៌ គឺការដើរ, ដេក, ឈរ, អង្គុយសមរម្យសុភាពរៀបសារត្រឹមត្រូវ សុជីវធម៌គឺការ រស់នៅល្អ ចំពោះសណ្តាប់ធ្នាប់ ការដឹងប្រមាណក្នុងកិច្ចការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយអ្នកដទៃ។

គ្មានបុគ្គលណាអាចរស់នៅតែឯកឯងបានឡើយ គឺគេត្រូវរស់នៅជាក្រុមជាសង្គម ហើយដើម្បីរស់នៅក្នុងសង្គមបានលុះត្រាសមាជិកម្នាក់ៗគោរពច្បាប់វិន័យ សិទ្ធិគ្នា និងមានសីលធម៌ចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមក។ ព្រះពុទ្ធសាសនាបានអោយតម្លៃទៅលើសីលធម៌យ៉ាងខ្លាំង ទ្រង់បានសម្តែងថារវាងសីលធម៌និងបញ្ញា គឺសីលធម៌ ប្រសើរជាងមិនខុសអ្វីដែលបុគ្គលម្នាក់មានបញ្ញាក្នុងការប្រើប្រាស់ដាវឬអាវុធ តែបើគ្មានសីលធម៌គ្រប់ដណ្តប់ទេ គេអាចនឹងយកដាវឬអាវុធទៅកាប់សម្លាប់មនុស្សដោយគ្មានធម៌មេត្តា។ ម្យ៉ាងវិញទៀតយើងឃើញថានៅក្នុងតម្រូវការ ម៉ាស្លូ ក្រៅអំពីចំណីអាហារ ជម្រក ការស្រលាញ់ មនុស្សត្រូវការការអោយតម្លៃនិងការគោរពដែលយើងហៅថាសីលធម៌ក្នុងការអោយតម្លៃគ្នាទៅវិញទៅមក។

ទន្ទឹមគ្នានេះដែរយើងបានឃើញថាសីលធម៌ពេលខ្លះមានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង ហើយយើងក៏ត្រូវការមធ្យោបាយផ្សេងៗដើម្បីស្តារសីលធម៌អោយងើបឡើងវិញ តែមុននឹងបង្ហាញឬស្វែងរកមធ្យោបាយទាំងនេះ យើងត្រូវយល់ដឹងផងដែរអំពីបុព្វហេតុដែលនាំអោយមានសីលធម៌កើតឡើង និងបុព្វហេតុដែលធ្វើអោយសីលធម៌ធ្លាក់ចុះ។

សីលធម៌នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ

១. ដើមកំណើតនៃសីលធម៌

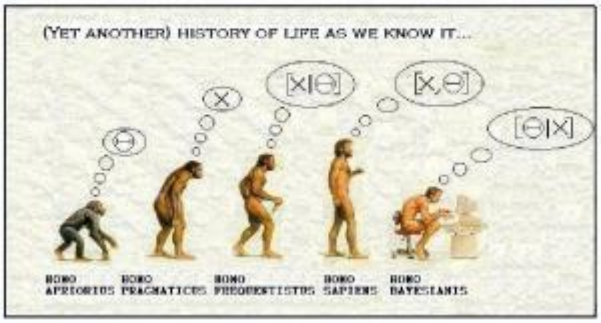

សីលធម៌មានមក តាំងពីមនុស្សយើងចេះគិតពិចារណា (Homo មនុស្ស - Sapiens គិតពិចារណា) គឺតាំងពីចេញពីពួកព្រីម៉ាត(primate)មកម៉្លេះ គឺចាប់ពីបីទៅបួនលានឆ្នាំមកហើយ។ កាលនៅជាសត្វនៅឡើយ "សត្វមនុស្ស" មិនទាន់ចេះកំណត់ថាអ្វីល្អ អ្វីអាក្រក់នៅឡើយនោះទេ គឺគិតតែប្រខាំគ្នាដណ្តើមចំណីគ្នាស៊ី អ្នកមានកំលាំងគឺអ្នកឈ្នះ។ លុះក្រោយមកទៀត "សត្វមនុស្ស" បានចេះងើបដើរដោយជើងទាំងពីរខាង ក្រោយមកខួរក្បាលមានការវិវត្តឈានទៅចេះគិតខុសត្រូវ ស្គាល់ល្អអាក្រក់ កំណត់បទដ្ឋានរស់នៅបានសមតាមកាលៈទេសៈនៅក្នុងសម្ព័ន្ធ បង្កើតបានច្បាប់សីលធម៌សំរាប់ប្រតិបត្តិតាម។ គេអាចប្រដូចសីលធម៌រស់នៅក្នុងពេលនោះទៅនឹងក្បួន ឬ ច្បាប់ល្បែងផ្សេងៗ។ ឧទាហរណ៍ៈ ល្បែងចត្រង្គ ល្បែងបាល់ទាត់ ។ល។ អ្នកប្រកួតត្រូវតែគោរពច្បាប់ ដើម្បីឲ្យល្បែងប្រព្រឹត្តទៅបានត្រឹមត្រូវ។ កុលសម្ព័ន្ធខ្មែរដែលបានមកតាំងទីលំនៅដ្ឋាននៅលើទឹកដីកម្ពុជាសព្វថ្ងៃ ក៏មានសីលធម៌រស់នៅតាមសម័យកាលនោះដែរ។ បើក្រឡេកមើលជនជាតិភាគតិចវិញ គេរស់នៅជាកុលសម្ព័ន្ធដូចជនជាតិខ្មែរយើងដែរ។ តើកុលសម្ព័ន្ធនោះ មានសីលធម៌រស់នៅយ៉ាងណា? ទោះបីជាគេល្ងង់ខ្លៅយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គេមានចិត្តទៀងត្រង់មិនភូតកុហកគ្នាដែរ ។

ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើជាមាននរណាប្រព្រឹត្តិអំពើមួយ ខុសវិន័យកំណត់នោះ មេកន្ទ្រាញព្រមទាំងកុលសម្ព័ន្ធទាំងមូលថ្កោលទោសទៅតាមកំហុស។ ទង្វើនេះគឺកុលសម្ព័ន្ធមានបំណងប្រាថ្នាចង់ឲ្យសមាជិករបស់ខ្លួនរស់នៅបានត្រឹមត្រូវតាមគន្លងសីលធម៌តែប៉ុណ្ណោះ។ ការវិវត្តន៍កុលសម្ព័ន្ធទៅតាមសីលធម៌ គឺជាលទ្ធផលនៃឆន្ទៈរួមរបស់មនុស្ស ដែលប្រយុទ្ធនឹងធម្មជាតិ ដើម្បីឲ្យខ្លួនចេញផុតពីច្បាប់ព្រៃ ហើយអាចកសាងសង្គមមនុស្សមួយ មានសីលធម៌មានច្បាប់ទំលាប់ជាមនុស្សជាតិ ។ កាលមនុស្សលោកមិនទាន់ចេញផុតពីសម័យបុរេប្រវត្តិយើងសង្កេតឃើញថា សីលធម៌ដែលបន្តពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយទៀត ទៅតាមពាក្យសំដីនិយាយតៗគ្នាមិនទាន់មានចារទុក ឬឆ្លាក់ថ្មជាសំគាល់នៅឡើយទេ ។

លុះមនុស្សបានចេញផុតពីសម័យបុរេប្រវត្តិ កាលពី ៣២០០ឆ្នាំ មុន គ.ស គឺជំណាលគ្នា និង អក្សរដែរនោះ មនុស្សប្រព្រឹត្តទៅតាមសីលធម៌សាសនា ។ ចិត្តវិទូជំនាន់នោះបង្វែរចិត្តមនុស្សឲ្យខ្លបខ្លាចអំណាច ឬ កំលាំងធម្មជាតិមានរន្ទះ ខ្យល់សង្ឃរា ជាដើម ដោយណែនាំឲ្យយល់និង ជឿស្លុងថាធម្មជាតិទាំងមូល គឺជាអាទិទេពជាអ្នកបង្កើត។ អាទិទេពមិនគ្រាន់តែជាអ្នកបង្កើតមនុស្សប្រុសស្រីលើផែនដីនេះទេ ថែមទាំងបង្កើតទេវតាដែលចែកជាពីរក្រុមៈ ក្រុមមួយជួយថែរក្សាជួយជំរុងចម្រើន និង ក្រុមបំផ្លាញ កាលណាមនុស្សមិនគោរពតាមបទដ្ឋានសីលធម៌ ឬមិនបាននឹកនាធ្វើពិធីបូជាផ្សេងៗ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ អាទិទេពបង្កើតក្រុមទេវតាមួយទៀត ចាំតែកាត់សេចក្តីខុសត្រូវនៅពេលក្រោយមនុស្សធ្វើមរណកាល។ នៅប្រទេសអេស៊ីប អំឡុងកាលជាងប្រាំពាន់មុនគ.សអ្នកដឹកនាំសាសនាបានអប់រំប្រជាជនឲ្យប្រព្រឹត្តសីលធម៌ ដោយយកនាមអាទិភាពថា ជាអ្នកបង្គាប់ ។ គេបានបង្កើតចៅក្រម ៤២ អង្គអមស្តេចយមរាជដែលមានឈ្មោះអូស៊ីរីស ដើម្បីសួរព្រលឹងអ្នកស្លាប់។

អាស្រ័យហេតុនេះមនុស្សតែងតែភ័យខ្លាច ហើយខិតខំកសាងខ្លួនដោយគោរពគោលការណ៍សីលធម៌សង្គម និង សាសនា។ នៅប្រទេសកម្ពុជាយើង ជំនឿសាសនាមានជាហូរហែរកន្លងមកមានព្រាហ្មសាសនា និង ពុទ្ធសាសនាជាដើម។ សីលធម៌ព្រះពុទ្ធក៏មានប្រហាក់ប្រហែលគ្នា និងសីលធម៌នៃសាសនាដទៃ។ យើងគួរពិចារណាលើពុទ្ធោវាទ ដែលមានជាង ៥០០ឆ្នាំ មុនគ.ស ។ ត្បិតតែសីលធម៌របស់ព្រះពុទ្ធមានមកជាយូរហើយក៏ពិតមែន តែមានតម្លៃអមតៈសំរាប់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាប្រតិបត្តិតាមបានគ្រប់ពេលវេលា។ ជាបន្តបន្ទាប់មកមានព្រឹទ្ធាចារ្យចេះ តែបន្តទូន្មានកូនចៅឲ្យ យល់ដឹងពីសីលធម៌រៀងរហូតមកដើម្បីឲ្យសង្គម នីមួយៗ មានច្បាប់សីលធម៌អនុវត្តត្រឹមត្រូវចៀសវាង កុំឲ្យមនុស្សធ្លាក់ ទៅជាសត្វតិរិច្ឆានប្រកាប់ប្រចាក់គ្នាឥតត្រាប្រណីឲ្យមនុស្សដឹងល្អ ដឹងអាក្រក់ ដឹងខុស ដឹងត្រូវ ឲ្យមនុស្សជាតិរស់រានមានជីវិតជាយូរអង្វែងតទៅ។

២. និយមន័យសីលធម៌

ជាជំហានទី១ ជាបទទី១ ដែលគួរដល់ការសិក្សាគឺគួររៀនសូត្រឲ្យចេះដឹង ហើយត្រូវធ្វើតាមឲ្យបានល្អជាទីបំផុត។ កាលបើយើងប្រតិបត្តិតាមសីលធម៌បានហើយប្រទេសយើងនឹងមានសេចក្តីសុខសន្តិភាពមិនមានអំពើសម្លាប់គ្នា មិនលួចឆក់ប្លន់យកទ្រព្យគ្នាមិនប្រព្រឹត្តអានាចារលើប្តីប្រពន្ធកូនចៅ អ្នកដទៃ មិនកុហកបោកប្រាស់គ្នា មិនផឹកស្រវឹង មិនសេពគ្រឿងញៀន។

- **សីលធម៌** គឺជាមារយាទល្អក្នុងការប្រព្រឹត្ត ឬជារបៀបនៃការរស់នៅ ទាំងជាផ្នែកផ្ទាល់ខ្លួន និង ជាផ្នែកទំនាក់ទំនងជាមួយសង្គមជុំវិញដោយកាយវាចា រហូតដល់ការងារចិញ្ចឹមជីវិត។[1]

[1] ង៉ែត សារឿន, រៀបរៀង, ទស្សនវិជ្ជាសីលធម៌ៈ សីលធម៌ អប់រំ (ភ្នំពេញៈ ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យសីហមុនីរាជា,២០១១)។

- **សីលធម៌** គឺជាការប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីធ្វើ ឲ្យការរស់នៅនោះឯង មានអំណោយ ផលដល់ការបដិបត្តិផ្សេងៗដែលប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីចូលដល់ទីបំផុតនៃសេចក្តីល្អគឺជាឧត្តមគតិរបស់មនុស្សក្នុងសង្គម។[2]
- **សីលធម៌** គឺជាធម៌របស់សត្វលោក ឬ ជាកិរិយាមារយាទ សណ្តាប់ធ្នាប់ ដំបូន្មាន ដែលនាំឲ្យជៀសវាង អំពើអាក្រក់ ហើយប្រព្រឹត្តតែអំពើល្អជានិច្ច។[3]

ក. សីលធម៌ក្នុងសាលារៀន

នៅតាមសាលារៀន សិស្សានុសិស្សទាំងឡាយ ត្រូវជួយថែរក្សាសោភ័ណភាពសាលាឲ្យបានល្អប្រសើរឡើង នាំគ្នាបោសសំអាតថ្នាក់រៀន ទីធ្លាសាលាជូតលាងតុកៅអីរៀបចំទុកដាក់ឲ្យមានរបៀបរៀបរយ មានសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ ហើយ ដាច់ខាតសិស្សានុសិស្សមិនត្រូវធ្វើនូវទង្វើទាំងឡាយណាដែលធ្វើអោយខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋ ឬ សាលាឡើយ។

❖ **ទង្វើដែលសិស្សានុសិស្សមិនគួរគប្បីប្រព្រឹត្តិនៅសាលារៀន ៖**

- មិនត្រូវយកទឹកលុប ប៊ិច ដីស ហ្វឺត ឬរបស់អ្វីៗសរសេរអក្សរ គូររូបលេងលើតុកៅអី និងតាមជញ្ជាំងសាលាឡើយ។
- មិនត្រូវយកកំណាត់ឈើ ឬវត្ថុអ្វីៗ វាយដំលើតុកៅអី ប្រគំធ្វើភ្លេងលេង ដែលជាហេតុបង្កឲ្យមានការបែកបាក់។
- មិនត្រូវឡើងជាន់ទន្រ្ទាំលើតុកៅអី ឬ ប្រលែងគ្នារត់ជាន់តុកៅអី ដែលជាហេតុនាំមកនូវគ្រោះថ្នាក់ និង ខូចខាត។
- មិនត្រូវហែកក្រដាស់ ឬ កាកសំណល់ញាត់ចូលក្នុងថតតុ
- មិនត្រូវគោងទ្វារ ឬ បង្អួចយោលលេងចុះឡើង ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យដាច់ត្រចៀកទ្វារ ឬបង្អួច
- មិនត្រូវយកដំថ្ម ឬកំណាត់ឈើគប់ទៅលើដំបូលសាលា ដែលនាំឲ្យបែកក្បឿង
- មិនត្រូវចោលកាកសំណល់ក្នុងថ្នាក់រៀន និង ទីធ្លាសាលាដោយឥតរបៀបឡើយគប្បីចោលក្នុងធុងសំរាម។

នៅក្នុងកិច្ចថែរក្សាសាលាឲ្យបានល្អ គឺបិតនៅលើលោកគ្រូ អ្នកគ្រូ និងសិស្សានុសិស្សនេះឯង។ ការជួយថែរក្សាសម្បត្តិសាលារៀនក៏ដូចជាការជួយថែរក្សាការពារជាតិយើងដែរ។ សាលារៀនជាថ្នាលបណ្តុះបណ្តាលនូវចំណេះដឹង និងសមត្ថភាពក្នុងការងារផ្សេងៗ ដូច្នេះយើងត្រូវថែទាំនូវសមិទ្ធិផលដែលមានហើយឲ្យគង់វង្សបានយូរអង្វែង កុំឲ្យដូចបុរាណសុភាសិតលោកថា “ដៃភ្លើង ជើងមាន់” ប្រើប្រាស់របស់ណា របស់នោះខូចខាត។

[2] សៀវភៅ <<សីលធម៌សំខាន់សំរាប់មនុស្ស>> រៀបរៀងដោយ បណ្ឌិត ឌិត ប៉ែន ព.ស ២៥៥១។

[3] វចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី **ជួន ណាត** ដែលមាន១៨៨៨ទំព័រ។

២. សីលធម៌អ្នកបើកបរ

អ្នកបើកបរត្រូវគោរពច្បាប់ចរាចរណ៍ និងបើកបរដោយប្រុងប្រយ័ត្តជានិច្ច មានសតិស្មារតីគ្រប់គ្រងចង្កូតឲ្យបានល្អជាទីបំផុតកុំធ្វេសប្រហែលឲ្យសោះឡើយ ហើយចូរចងចាំទុកក្នុងចិត្តថាជីវិតមនុស្ស មិនមានដាក់លក់នៅលើទីផ្សារទេ។

- **អ្នកបើកបរ គប្បីមានសីលធម៌ដូចខាងក្រោម ៖**
  - កុំជក់បារីពេលកំពុងបើកបរ
  - កុំទទួលទានអាហារពេលកំពុងបើកបរ
  - កន្លែងមានដីហុយ ឬផ្លូវទឹកភ្លៀងជក់ គប្បីបន្ថយល្បឿនយានយន្តឲ្យសមល្មម ដើម្បីកុំឲ្យហុយដីខ្លាំង ឬខ្ទាយទឹកភក់ប្រឡាក់អ្នកដទៃ។
  - ពេលជិតដល់ទីប្រជុំជន គប្បីបន្ថយល្បឿនយានយន្តឲ្យសមរម្យ ដែលអ្នកដទៃអាចទទួលបាន
  - កុំចុចស៊ីផ្លេ កន្លែងមន្ទីរពេទ្យ ឬ សាលារៀន ដែលជាការធ្វើឲ្យរំខាន
  - មិនត្រូវប្រើភ្លើងហ្វាឲ្យប៉ះពាល់ដល់អ្នកដទៃ និងគប្បីអត់ឱនអធ្យាស្រ័យចំពោះការខុសឆ្គងរបស់អ្នកថ្មើរជើង ឬ អ្នកបើកបរដូចគ្នា។
  - មិនត្រូវផ្ទុកលើសកំណត់ ព្រោះវានាំអោយមានគ្រោះថ្នាក់
  - មានសីលធម៌នៅក្នុងខ្លួន ចេះអត់ឱន ចេះអធ្យាស្រ័យ ឲ្យគ្នាទៅវិញទៅមក គឺជាគុណធម៌មួយ ដែលធ្វើឲ្យយើងទទួលបាននូវការរាប់អាន សេចក្តីសុខ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ។

❖ **លក្ខណៈរបស់អ្នកមិនគួរបើកបរ ៖**

- មិនបានរៀនច្បាប់បើកបរ ហើយប្រថុយបើកបរដោយខ្លួនឯង
- ផឹកគ្រឿងស្រវឹងច្រើន
- សេពគ្រឿងញៀន
- អត់ងងុយខ្លាំង
- ហេវហត់ខ្លាំង
- ខឹងក្រោធខ្លាំង
- អន្ទះសារតក់ក្រហល់ចង់ឆាប ចង់ដល់ហួសហេតុ......។

គ. *សីលធម៌ក្នុងពេលបរិភោគ*

ពេលទទួលទានអាហារជុំគ្នាជាមួយគ្រួសារ ឬជាមួយភ្ញៀវ យើងត្រូវរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ឲ្យមានរបៀបរៀបរយ និង មានអនាម័យក្នុងការបរិភោគ។ កាលបើយើងបរិភោគមានរបៀបរៀបរយ ត្រឹមត្រូវមានអនាម័យល្អ ធ្វើឲ្យអ្នកបរិភោគជាមួយយើង គេមិនខ្ពើមរអើមតែបើយើងបរិភោគឥតរបៀប និងអត់អនាម័យទេ ធ្វើឲ្យអ្នកទទួលទានអាហារជាមួយយើងគេរង្កៀសក្នុងចិត្ត ឬ ខ្ពើម។ ភារកិច្ចពេលទទួលទានអាហាររួចហើយ គឺបោសជូតលាងរៀបចំទុកដាក់នូវសម្ភារៈ។

❖ **ប្រការដែលគួរជៀសវាងពេលបរិភោគ ៖**

- ទាញយកចានស្លាបព្រា លាន់សូររ៉ូងរ៉ាង
- វែកស្លាបព្រាចាន មិនស្អាតយកទៅដួសដាក់ម្ហូបអាហារ

- ដៃមិនស្អាតចាប់រំលែក ចំណីអាហារផ្ទាល់ដៃ
- ដួសបាយសម្លពេញចាន ពេញស្លាបពេក លើមកកំពប់ស្រក់ទ្បិករទ្បាក់
- និយាយទាំងបាយនៅពេញមាត់ ជ្រុះគ្រាប់បាយចេញពីមាត់
- ខ្ទាក់ឆ្អឹងម្ហូបអាហារឥតរបៀប
- លស់គ្រាប់បាយហៀរតាមមាត់ចាន
- កោសចានលឺៗ
- ញើសសំបោរខាកស្តោះពេលកំពុងបរិភោគ
- កណ្តាស់ឈ្លក់មិនបែរមុខចេញ ខ្ជាយទឹកមាត់ចូលបាយសម្ល
- កំសៀវ ប៉ាន់ កែវ ផ្តិលកខ្វក់
- ចាក់ធ្មេញមិនបាំងមាត់
- មិនត្រូវឈ្លោះគ្នាក្នុងពេលបរិភោគបាយ ឬ មិនត្រូវលើក វិភាគរឿងដែលនាំអោយកើតជម្លោះក្នុងពេលបរិភោគបណ្តាលអោយខូចបរិយាកាសក្នុងការបរិភោគនេះទេ.......។

ឃ. *សីលធម៌ពេលធ្វើដំណើរ*

- ពេលយើងធ្វើដំណើរជិះទ្បាន ម៉ូតូតាមផ្លូវថ្នល់ ជាផ្លូវសាធារណៈយើងមិនត្រូវខាកស្តោះទឹកមាត់ដាក់លើថ្នល់ ឬចោលកាកសំណល់ផ្តេសផ្តាសឡើយ ត្រូវរក្សាសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងភាពស្អាតស្អំឲ្យប្រទេសយើង។
- ពេលកំពុងធ្វើដំណើរនោះ បើមានការទទួលទានចំណីអាហារតាមរថយន្ត ដាច់ខាតកុំចោលកាកសំណល់តាមមាត់បង្អួចទ្បាន ត្រូវវេចខ្ចប់កាកសំណល់នោះឲ្យបានល្អ ចាំពេលដល់ធុងសំរាម ឬកន្លែងដែលសមគួរនឹងចោលបានសឹមចោលចុះ នេះទើបជាការប្រពៃ។ ប្រសិនបើយើងចោលសំរាមឥតរបៀប ដូចជាចោលតាមមាត់បង្អួចទ្បាននោះជាដើមវាធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់អ្នកធ្វើដំណើរដូចគ្នា និង ប៉ះពាល់ដល់អ្នករស់នៅតាមដងវិថី។
- ម្យ៉ាងទៀត ការចោលកាកសំណល់មិនបានល្អនេះ វាធ្វើឲ្យថ្នល់ពាសពេញទៅដោយសំរាម មានថង់ប្លាសស្ទិចប៉ើងព្រោងព្រាតពេញតែថ្នល់ មានក្លិនមិនល្អ។ ការធ្វើបែបនេះមិនល្អទេ វាធ្វើឲ្យប្រទេសអាប់ឱន ជាពិសេសធ្វើឲ្យខូចបរិស្ថាន និងជះឥទ្ធិពលមិនល្អឲ្យយើងគ្រប់គ្នា។

ង. *សីលធម៌នៅទីប្រជុំជន*

- នៅទីកន្លែងប្រជុំជនមានទីក្រុង ខេត្ត និងផ្សារយើងជាប្រជាពលរដ្ឋគប្បីជួយថែរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់មានសុជីវធម៌ក្នុងការធ្វើដំណើរ មិនដើរប្រជ្រៀតប៉ះពាល់គ្នា ឬ ជិះយានយន្តបើកបរដោយឥតគោរពច្បាប់ចរាចរណ៍នោះឡើយ។

- ម្យ៉ាងទៀត ពេលយើងធ្វើដំណើរឆ្លងកាត់ទីក្រុង ខេត្ត ផ្សារ និងដើរកំសាន្តតាមដំបន់ទេសចរណ៍ផ្សេងៗក្តី យើងគប្បីជួយសម្រួលខាងផ្នែកសណ្តាប់ធ្នាប់ និងជួយសំអាតបរិស្ថាននៅកន្លែងនោះឲ្យបានស្អាតល្អ កុំចោលសំរាមក្រៅធុងសំរាមផ្តេសផ្តាសឡើយ។
- ក្បួនសីលធម៌ គឺនៅលើយើងម្នាក់ៗ ហ្នឹងហើយដែលជាម្ចាស់ការរៀងៗខ្លួនក្នុងការថែរក្សាបរិស្ថានឲ្យបានល្អនោះ។

៣. គោលការណ៍សីលធម៌នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ

ទស្សនៈវិជ្ជាសីលធម៌ ជាការសិក្សាពីអ្វីដែលត្រូវ ឬ ខុសនៅក្នុងទង្វើរបស់មនុស្ស និងជាការកែប្រែជីវិតប្រកបដោយកុសល។ វាកំណត់នូវការប្រព្រឹត្តល្អ ឬមិនល្អ ដែលការសិក្សាសំខាន់ទៅលើគោលការណ៍សីលធម៌គឺត្រូវបានពិនិត្យ និង អនុវត្តយ៉ាងម៉ត់ចត់។ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ យើងដឹងថាអាកប្បកិរិយារបស់យើងម្នាក់ៗប្រកបដោយសីលធម៌ត្រឹមត្រូវ មានគុណធម៌ តើត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លះ? ហេតុអ្វីបានជាយើងត្រូវសិក្សាពីគោលការណ៍សីលធម៌?

ទស្សនៈវិជ្ជាសីលធម៌ ជាមុខវិជ្ជាចាំបាច់នៅក្នុងសង្គម និង នៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សារបស់និស្សិតមហាវិទ្យាល័យ។ ការសិក្សាពីទស្សនៈវិជ្ជាសីលធម៌ គឺបង្ហាញពីតម្លៃ ដែលផ្តល់ដោយអ្នកអប់រំនានា ក្នុងគោលបំណងអភិវឌ្ឍន៍មនុស្សឲ្យក្លាយជាមនុស្សល្អ។ ផ្ទុយមកវិញ បើគ្មានមុខវិជ្ជានេះទេមានន័យថា ផលិតមនុស្សដែលពុទ្ធិរបស់គេនឹងយកទៅប្រើប្រាស់សំរាប់គោលបំណងអាក្រក់ អាត្មានិយម។ សីលធម៌ គឺជាធម្មជាតិមួយសំរាប់មនុស្ស ដើម្បីទាក់ទងគ្នាទៅវិញទៅមក។ ប៉ុន្តែការចងភ្ជាប់គ្នាទៅវិញទៅមក ត្រូវប្រតិបត្តិតាមគោលការណ៍សីលធម៌ ឬបទដ្ឋានសីលធម៌ផ្សេងៗ។ ដូចនេះក្នុងសង្គមខ្មែរ បើគ្មានគោលការណ៍សីលធម៌ទេ វប្បធម៌ អរិយធម៌ និង អត្តិភាពរបស់មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវបានគំរាមកំហែង។ ចំពោះហេតុផលនេះ គឺជាកត្តាចាំបាច់ដែលបុគ្គលម្នាក់ៗត្រូវបានបង្ហាញ និង សិក្សាពីទស្សនៈវិជ្ជាសីលធម៌។

៤. ប្រភេទផ្សេងៗនៃសីលធម៌

តាមន័យទូទៅ សីលធម៌សំគាល់នូវទ្រឹស្តី និងពាក្យទូន្មានទាំងឡាយណាដែលដឹកនាំទៅរកផ្លូវល្អ និង ជៀសវាងផ្លូវអាក្រក់ សម្រាប់ការរស់នៅ។ តាមន័យពិសេស សីលធម៌សំគាល់ការអប់រំតាមផ្លូវចិត្តឲ្យបានប្រសើរ។ ម្យ៉ាងទៀតក្នុងការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃដើម្បីឲ្យខ្លួនយើងក្លាយជាបុគ្គលដែលមាន ប្រយោជន៍នៅក្នុងសង្គម យើងត្រូវមានសីលធម៌ដូចតទៅ ៖

ក. សីលធម៌ចំពោះខ្លួនឯង

- ដឹងខុសត្រូវ
- ស្គាល់ល្អស្គាល់អាក្រក់
- តាំងខ្លួនជាម្ចាស់ចិត្តរបស់ខ្លួន
- ទទួលខុសត្រូវនឹងអំពើរបស់ខ្លួន
- ក្លាហានក្នុងផ្លូវត្រូវ
- ហ៊ានទទួលខុសត្រូវនឹងទង្វើរបស់ខ្លួន ។

ខ. សីលធម៌ចំពោះគ្រួសារ

សីលធម៌ឪពុកម្ដាយចំពោះកូនគឺ ៖

- ខិតខំចិញ្ចឹមកូនដោយពុំនឹកដល់ការសងគុណតបវិញឡើយ
- ត្រូវធ្វើឲ្យកូនមានភាពសុខដុម
- ស្រឡាញ់កូនស្មើៗគ្នា
- អប់រំកូនជាប្រចាំឲ្យក្លាយជាពលរដ្ឋល្អ
- ត្រូវជាទីទំនុកចិត្តរបស់កូន
- រៀបការ ចែកទ្រព្យសម្បត្តិ និង ឧបត្ថម្ភឲ្យកូនរៀនសូត្រ ។

សីលធម៌កូនចំពោះឪពុកម្ដាយ ៖

- ត្រូវគោរពតបស្នងសងគុណនិងចិញ្ចឹមបីបាច់លោក ដោយបច្ច័យបួនឲ្យបានល្អ។
- ត្រូវចេះថែរក្សាវង្សត្រកូលនិងលើកតំកើងកិត្តិយសឲ្យបានល្អព្រមទាំងខិតខំរៀនសូត្រដើម្បីអនាគតខ្លួន និងគ្រួសារ។
- ត្រូវស្ដាប់ដំបូន្មានលោកទាំងពីរ ជួយធ្វើការងារគ្រប់យ៉ាងរបស់លោកនិងថែរក្សា ទ្រព្យសម្បត្តិដែលលោកផ្ដល់ឲ្យយើង។
- ប្រកាន់ឥរិយាបថឲ្យត្រឹមត្រូវចំពោះលោកទាំងពីរកុំញាក់មុខញាក់មាត់ដាក់ ឬ ធ្វើអាកប្បកិរិយាមិនសមគប្បីណាមួយ ដោយកាយក្ដីវាចាក្ដី... ។

គ. សីលធម៌ចំពោះអ្នកដទៃ

- គោរពសិទ្ធិអ្នកដទៃ
- មិនធ្វើឲ្យអ្នកដទៃឈឺចាប់
- មិនបង្កមហន្តរាយ ឬ អសុវត្ថិភាពដល់អ្នកដទៃ

- ជួយសង្គ្រោះអ្នកដទៃពេលមានទុកលំបាក
- មិនបោកប្រាស់កេងប្រវញ្ច ប្រកបរបរសុចរិត

ឃ. សីលធម៌ក្នុងវិជ្ជាជីវៈ:

- មានមនសិការចំពោះការងារ
- រកស៊ីតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន
- រកស៊ីតាមសម្មាអាជីវោ (មិនលួច ប្លន់ ឬ កេងប្រវ័ញ្ចទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃ)
- មិនរំលោភបំពានលើអ្នកតូចជាងខ្លួន
- មិនចង់បានហួសពេកធ្វើការហួសកំលាំងខ្លួននាំឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់ ឬ មានជំងឺផ្សេងៗដល់ខ្លួន ដែលនាំឲ្យខូចប្រយោជន៍ ។

ង. សីលធម៌ចំពោះសង្គមជាតិ

- គួរស្រលាញ់រាប់អានមនុស្សទូទៅ ។
- មិនឈ្លានពានជិវិតអ្នកដទៃ
- គួរតែគោរពសិទ្ធិគ្នាទៅវិញទៅមក ។
- មានសាមគ្គីល្អ រវាងគ្នា និង គ្នា ។
- មិនធ្វើឲ្យអ្នកដទៃរងទុក្ខដោយសារខ្លួន។
- ស្រលាញ់យុត្តិធម៌ និង សន្តិភាពសង្គម ។
- គួររស់នៅក្នុងភាពប្រុងប្រយ័ត្នគ្រប់វិនាទី ។ ដូចជាពាក្យស្លោកមួយបានពោថា "នៅម្នាក់ឯងត្រូវប្រយ័ត្នគំនិត នៅក្នុងគ្រួសារត្រូវប្រយ័ត្នទឹកមុខ នៅក្នុងសង្គមត្រូវប្រយ័ត្នសម្តី" ។
- សាលារៀនគួរតែបញ្ចូលនូវការសិក្សាសីលធម៌ទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សាឱ្យបានច្រើន
- លោកគ្រូ អ្នកគ្រូគួរដើរតួជាគម្រូល្អដល់យុវវ័យ ឬសិស្ស ឬនិស្សិត
- រាល់ច្បាប់ដែលបង្កើតឡើងត្រូវតែមានភាពយុត្តិធម៌ចំពោះបុគ្គលគ្រប់រូប និងប្រកបដោយក្រមសីលធម៌។
- រិតបន្តឹងច្បាប់ និង ត្រូវលុបបំបាត់អំពើពុករលួយ ស៊ីសំណូកនៅក្នុងសង្គម
- គួរតាមដានឱ្យបានល្អិតល្អន់ នូវរាល់ការផ្សព្វផ្សាយផ្សេងៗ ដូចជាទស្សនាវដ្តី កាសែត វីដេអូ វិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ជាដើម។
- ត្រូវបង្កើតកម្មវិធីអប់រំឱ្យបានច្រើនតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងៗ
- លើកទឹកចិត្តដល់អ្នកដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើល្អ។
- គួរតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងកែច្នៃអ្វីដែលជាវប្បធម៌បរទេសឲ្យសមស្របទៅតាមវប្បធម៌ជាតិ។

ច. សីលធម៌ចំពោះពិភពលោក

វប្បធម៌សន្តិភាពពិភពលោក មានន័យថាមនុស្សទូទាំងពិភពលោក ត្រូវតែរស់នៅក្នុងភាពស្មើៗគ្នា មានតម្លៃដូចៗគ្នា ជាភាតរភាព ។ លោក Neal Arm Strong ជាអាកាសយានិកម្នាក់មានប្រសាសន៍ថា អនាគតមនុស្សតែមួយ ពិភពលោកតែមួយ។ ដូច្នេះវិជ្ជា និង សីលធម៌ គឺសម្បត្តិដ៏មានតម្លៃ សម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នាត្រូវតែមានជាចាំបាច់ មិនអាចខ្វះណាមួយឡើយ ។ វិជ្ជា នឹង សីលធម៌ប្រៀបបានទៅនឹងស្លាបបក្សីទាំងទ្វេរ។ មនុស្សមានវិជ្ជាហើយត្រូវតែប្រកាន់យកនូវសីលធម៌បន្ថែមទៀត ដើម្បីបញ្ជាក់ពិគុណភាពនៃវិជ្ជា និងលើកកម្ពស់នូវតម្លៃនៃជីវិតឲ្យកាន់តែមានរស្មីត្រចះត្រចង់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ វិជ្ជា និង សីលធម៌ បានបញ្ជាំងអោយសង្គមជាតិទាំងមូលមានការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយសុខសន្តិភាព។

- រាប់អានគ្នាដោយ មិនរើសអាង ឬប្រកាន់ពូជសាសន៍ សាសនា សញ្ជាតិ ពណ៌សម្បុរ......
- រួមសហការគ្នាក្នុងទិសដៅពង្រឹងវប្បធម៌ សន្តិភាព
- ដោះស្រាយបញ្ហាដោយសន្តិវិធីមិនប្រើអំពើហិង្សា
- សាមគ្គីភាព និង អន្តរជាតិ (ក្នុងប្រទេស ក្នុងតំបន់ ក្នុងពិភពលោក) ។

ទាំងអស់នេះ គឺជាភាពចាំបាច់នៃសីលធម៌ក្នុងសង្គមខ្មែរ។ ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្នតម្លៃនៃសីលធម៌ខ្មែរកំពុងតែស្រុតចុះគួរឲ្យព្រួយបារម្ភ។ មូលហេតុទាំងឡាយនោះ គឺបណ្តាលមកពីកត្តាមួយចំនួនដូចជា ការអូសបន្លាយនូវសង្គ្រាមជាច្រើនទសវត្ស ដែលបានធ្វើឲ្យចិត្តគំណិតស្មារតីរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាមានការផ្លាស់ប្តូរ ហើយបញ្ហាមួយទៀតគឺ ការហូរចូលនូវវប្បធម៌ អរិយធម៌ បរទេសយ៉ាងអនាធិបតេយ្យមកលើវប្បធម៌ អរិយធម៌ខ្មែរ។ ការហូរចូលនូវមនោគមវិជ្ជាបានធ្វើឲ្យប្រជាជនខ្មែរ ជាពិសេសសម្រាប់យុវជនទទួលយកដោយពុំមានការពិចារណា។

៥. មូលហេតុនៃការស្រុតចុះនៃតម្លៃសីលធម៌ក្នុងសង្គមខ្មែរធ្លាក់ចុះ

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានសំដែងថា អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា។ **អនិច្ចំ** មានន័យថាមិនទៀងទាត់ អ្វីតែងប្រែប្រួល ហើយអ្វីៗដែលកើតឡើងហើយរមែងរលត់ផុតទៅវិញជាធម្មតា។ **ទុក្ខំ** ប្រែថាអ្វីដែលកើតឡើងមកហើយនោះ រមែងមានទុក្ខជាប់មកជាមួយជានិច្ច។ **អនត្តា** ប្រែថាមិនមែនជារបស់ខ្លួន គ្មាននរណាម្នាក់អាចគ្រប់គ្រងឬបញ្ជារ ទៅអ្វីមួយបានជារៀងរហូតនោះទេ។ រីឯសីលវិញក៏យ៉ាងនោះដែររមែងប្រែប្រួលជានិច្ច តែគ្មាននរណាម្នាក់ដែល មិនត្រូវការសីលធម៌នោះទេ តែគ្រាន់តែពេលខ្លះគេមិនអាចបង្កើតឬគ្រប់គ្រងវាអោយនៅស្ថិតស្ថេរជានិរន្តន៍បាន តែប៉ុណ្ណោះ។ យើងមានកត្តាជាច្រើនដែលធ្វើអោយសីលធម៌ធ្លាក់ចុះ ។

ក. កត្តាមនោសញ្ចេតនាចាក់ផ្លូត់

សកម្មភាពនេះភាគច្រើនកើតឡើងរវាងឪពុកម្តាយ និងកូន។ ដោយ សារតែការស្រលាញ់កូនតូចៗរបស់ខ្លួន ឪពុកម្តាយភាគច្រើនបង្រៀនកូនអោយចេះជេរ ឬវាយក្បាលខ្លួន ហើយខ្លួន បែរជាសើចសប្បាយជាការលេងសើចទៅវិញទាំងនេះហើយដែលធ្វើអោយកូនៗរឹតតែហ៊ានឡើងៗ ហើយ សីលធម៌ក៏ធ្លាក់ចុះ។

ខ. ការបាត់បង់ជំនឿលើខ្លួនឯង

ការបរាជ័យលើកិច្ចការងារ និងគោលបំណងរបស់ខ្លួនញឹកញាប់ គួបផ្សំនឹងការមិនអាចគ្រប់គ្រងចិត្តខ្លួនឯងលែងបាន ធ្វើអោយគេបាត់បង់ក្តីសង្ឃឹមក្នុងជីវិត គិតថាសង្គមអយុត្តិធម៌ ហើយគេមើលឃើញតែភាពខ្មៅងងឹតសម្រាប់ជីវិត។ ពេលខ្លះគេលែងចង់រស់ ពេលខ្លះគេលែងគិតពីអ្នកដែលនៅជុំវិញខ្លួគេក្រោយមកគេក៏សម្រេចចិត្តធ្វើសកម្មភាពផ្សេងៗដែលគេគិតថា គឺការទាមទារយុត្តិធម៌ពីសង្គមមកវិញហើយខ្លះទៀតក៏ធ្លាក់ខ្លួនជាចោរ ជាឃាតករ ឬជាមនុស្សព្រៃផ្សៃ ពេលនោះហើយដែលធ្វើអោយសីលធម៌ធ្លាក់ចុះ។

គ. កត្តាសង្គ្រាមអូសបន្លាយ

សង្គ្រាមញឹកញាប់នឹងអូសបន្លាយយូរពេកបានធ្វើអោយមនុស្ស ធ្លាក់ក្នុង ភាពក្រីក្រ ខ្វះជម្រកព្រាត់ប្រាស់បងប្អូន ប្រពន្ធប្តី ឪពុកម្តាយ លែងជឿទុកចិត្តគ្នាឯង ខ្វះការអប់រំ ខ្វះអាហារ ពេលនោះហើយធ្វើដែលអោយមនុស្សលែងត្រូវការសេរីភាព លែងខ្វល់ខ្វាយពីសីលធម៌ គេត្រូវការតែជុំបាយដើម្បីដាក់ក្នុងក្រពះដើម្បីតែរស់ ពេលនោះសីលធម៌ក៏ធ្លាក់ចុះ។ សេរីភាព ឬ សីលធម៌នឹងមិនស្ថិតនៅជាមួយអ្នកបានយូរទេ បើសិនក្រ ពះរបស់អ្នកកំពង់តែស្រេកឃ្លាននោះ។ វាមិនខុសពីសុភាសិតមួយបានពោលថា សុភមង្គលរបស់អ្នកនឹងផ្លោះ ចេញតាមបង្អួចនៅពេលដែលភាពក្រីក្របានមកដល់មាត់ទ្វាររបស់អ្នក។

ឃ. កត្តាមហិច្ឆតា

ការលោភលន់របស់មនុស្សគ្មានទីបញ្ចប់ ដូចដែលមហាត្មះ គន្ធី បានពោលថា ពិភពលោកបានបង្កើតអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងសម្រាប់មនុស្ស តែពិភពលោកមិនអាចបង្កើតអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងសម្រាប់មហិច្ឆតា របស់មនុស្សបានទេ។ មហិច្ឆតាបង្កើតអោយមានអ្នកមាននឹងអ្នកក្រ អ្នកប្រើគេនិងអ្នកដែលត្រូវបានគេប្រើ ពេលនោះភាពអយុត្តិធម៌ក៏កើតមានគួបផ្សំនិងការចង់បានមិនមានដែនកំណត់ របស់មនុស្សក៏បានធ្វើអោយ

សីលធម៌ធ្លាក់ចុះ។ ដូចគ្នា នេះដែរលោក ថូម៉ាស់ ហាប បានពោលថា “មនុស្សគឺជាឆ្កែចចក” គេមិនខ្លាចនឹងប្រព្រឹត្តអំពើផ្សេងៗដើម្បីបម្រើ អោយផលប្រយោជន៍ខ្លួនគេឡើយ។

ខ. កត្តាទ្រព្យសម្បត្តិ

នៅពេលដែលមនុស្សមានសម្ភារៈនិងទ្រព្យសម្បត្តិហូរហៀរពេកគេក៏លែងស្តាយ និង ខ្វល់ខ្វាយពីរបស់ បន្តិចបន្តួច។ គេគិតថាបើរបស់មួយខូចខាតទៅគេអាចទិញថ្មីទៀតបាន ហើយបើគេបានធ្វើអោយសម្ភារៈអ្នក ដទៃខូចខាតវិញគេនឹងអាចទិញសងវិញភ្លាម ពេលនេះហើយដែលមនុស្សបានគិតថា”មានប្រាក់គឺមានអ្វីៗទាំង អស់”។ មួយវិញទៀតដោយសារតែភាពក្រីក្រក៏បានធ្វើអោយមនុស្សលែងគិតពីសីលធម៌ផងដែរ។ ព្រោះមនុ ស្សសត្វទាំងពួងស្រលាញ់ជិវិតជាងអ្វីៗទាំងអស់គេប្រាកដជាហ៊ានធ្វើអំពើអសីលធម៌ដើម្បីរស់។

ច. កត្តាហូរចូលនៃវប្បធម៌បរទេស

ការប្រើប្រាស់សំភារៈទំនើបៗ បានធ្វើអោយមនុស្សកាន់តែមាននូវមហិច្ឆតា ការចម្លងនូវរបៀបរស់នៅតាមរបៀបបរទេសដែលខុសពីសង្គមជាតិរបស់ខ្លួនបានធ្វើ អោយសីលធម៌របស់សង្គមជាតិខ្លួនបាត់បង់។ ឧទាហរណ៍: ពីមុនខ្មែរតែងទទួលរាក់ទាក់គ្នាដោយទឹកតែ តែឥឡូវភាគច្រើនទទួលរាក់ទាក់គ្នាដោយសុរា ឬ គ្រឿងស្រវឹង ហើយការញ៉ាំសុរាឬគ្រឿងស្រវឹងនេះទៀតសោត ពេលខ្លះបង្ករអោយមានមិត្តភាព តែពេលខ្លះបង្កអោយមានជំលោះដោយសារស្រវឹងស្រាវង្វេងស្មារតី។

ឆ. កត្តាច្បាប់

ច្បាប់ត្រូវបានគេតាក់តែងឡើងដើម្បីកំនត់អំពីសិទ្ធិសេរីភាពរបស់មនុស្សក្នុងសង្គម ដើម្បីអោយសង្គមមានសណ្តាប់ធ្នាប់មានសីលធម៌ តែពេលខ្លះច្បាប់ក៏ត្រូវបានតាក់តែងឡើងដោយក្រុមអ្នកមានអំណាច ហើយ គ្រប់គ្រងនិងជិះជាន់កៀបសង្កត់អ្នកទន់ខ្សោយផងដែរ។ យើងដឹងហើយថាច្បាប់មិនមានការលើកលែងទេ អ្នក ដែលធ្វើខុសច្បាប់ត្រូវទទួលទោស ដូច្នេះច្បាប់បានកំណត់ពីសីលធម៌ មិនគោរពទៅតាមកាលៈទេសៈទេ ដូចសុភាសិតចិនបាននិយាយថា បើយល់ញាត្តិ គឺឃ្លាតច្បាប់។ ផ្ទុយមកវិញបើច្បាប់កាន់តែធ្លាក់ចុះខ្សោយក៏ជាកត្តាដែលធ្វើអោយមនុស្សកាន់តែគឃ្លើនហ៊ាន ធ្វើអំពើអបាយមុខផ្សេងដោយមិនខ្លាចទទួលទោសដែរ ដូចជាអំពើពុករលួយ ការដណ្តើមអំណាច ការជិះជាន់កេងប្រវ័ញ្ច ចោរកម្ម ឃាតកម្មជាដើម។

ជ. កត្តាគ្រឿងញៀន

ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនបានធ្វើអោយមនុស្សវង្វេងស្មារតីលែងស្គាល់អ្វីល្អអ្វីអាក្រក់ ហ៊ានអ្វីគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីបំពេញបំណងខ្លួន ដូច្នេះហើយសីលធម៌ក៏គ្មានដែរ។

ឈ. កត្តាអប់រំធ្លាក់ចុះ

បុគ្គលដែលខ្វះនូវការអប់រំ ខ្វះនូវចំណេះវិជ្ជា ខ្វះនូវការពិចារណា ធ្វើអោយគេមិនដឹងថា តើសកម្មភាពដែលគេបានធ្វើត្រឹមត្រូវទៅតាមគន្លងសីលធម៌ដែរឬអត់ទេ។ សីលធម៌ក៏ធ្លាក់ចុះបន្តិចម្តងៗ ដោយសារតែខ្វះការអប់រំផ្នែកសីលធម៌។

នៅតាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងៗដូចជា តាមវិទ្យុ តាមកញ្ចក់ទូរទស្សន៍ ទស្សនាវដ្ដីជាដើម បានប្រើប្រា ស់នូវពាក្យសម្តីខ្វះនូវក្រមសីលធម៌ផងដែរ តែគេបែរជាគិតថាវាជាការលេងសើចសប្បាយទៅវិញ។ ទាំងនេះក៏ជាគំរូអាក្រក់ដល់ការអប់រំផ្នែកសីលធម៌ផងដែរ។

៦. ផលវិបាកដែលបណ្តាលពីការធ្លាក់ចុះនៃសីលធម៌

មានហេតុត្រូវមានផល នេះជាសច្ចធម៌ដែលសម្តែងឡើងដោយព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនៃយើង។ យ៉ាងណាមិញសីលធម៌ក៏ដូច្នេះដែរ បើកាលណាសីលធម៌ដែលជាសេចក្តីល្អបានរុះរោយធ្លាក់ចុះហើយរមែងបាន នូវលទ្ធផលអាក្រក់ឬសេចក្តីអាក្រក់កើតឡើងយ៉ាងនោះដែរ។ ផលវិបាកទាំងនោះមានដូចខាងក្រោមនេះ ៖

ក. ការបាត់បង់នូវសេចក្តីសុខខាងផ្លូវចិត្ត

តើសេចក្តីសុខនឹងកើតមានឡើងម្តេចបាន បើខ្លួនអ្នកនឹងសង្គមដែលអ្នកកំពុងរស់នៅពោរពេញដោយក្តីអសប្បុរស គ្មានធម៌មេត្តាករុណា ឬគ្មានព្រហ្មវិហារធម៌នៅក្នុងខ្លួន មានតែភាពច្រណែនឈ្នានីសមានតែភាពលោភលន់។ ព្រះសាស្តាបានសម្តែងថាមានរូបគឺមានទុក្ខ សេចក្តីទុក្ខកើតមានឡើងដោយអវិជ្ជា និង តណ្ហា ឬ លោភៈ ទោសៈ និង មោហៈ។ អ្នកនឹងមិនបានសុខទេបើចិត្តរបស់អ្នកនៅតែចង់បានឥតឈប់ឈរ។

ខ. បាត់បង់គុណតម្លៃជាមនុស្ស

ដរាបណាមនុស្សគ្មានវិន័យ គ្មានច្បាប់ គ្មាសីលធម៌នៅក្នុងខ្លួនទេ មិនខុសអ្វីពីសត្វធាតុដែលគ្មាននូវពិចារណាញាណនោះទេ ហើយសង្គមនោះក៏មិនខុសពីសង្គមសត្វដែរ។ ពួកគេលួច ឆក់ ប្លន់ កាប់សម្លាប់គ្នា

ដោយគ្មានញរញើត ហើយចាត់ទុករឿងទាំងនេះជាល្បែងកំសាន្តទៀតផង ដែលគេនិយមហៅថាជាសណ្ដានមនុស្សព្រៃ ឬសត្វព្រៃ ឬសត្វតិរច្ឆាន។

គ. បែកបាក់សាមគ្គី

យើងដឹងហើយថាសីលធម៌បានតាក់តែងមនុស្សអោយចេះរស់នៅជាមួយគ្នាដោយសេចក្ដីសុខ តែបើបើពួកគេលែងមានសីលធម៌ហើយ លែងទុកចិត្តគ្នាទៀតហើយ នោះពួកគេនឹងព្យាយាមផ្ដាច់ខ្លួនចេញពីគ្នាដើម្បី ស្វែងរកទីដែលគេគិតថាផ្ដល់សេចក្ដីសុខដល់ខ្លួនគេ។

ឃ. អសន្តិសុខសង្គម

សង្គមមួយដែលសម្បូរដោយចោរកម្ម មានអំពើហិង្សាផ្សេងៗ ដែលកើតឡើងដោយពពួកមនុស្សល្ងង់ ខ្លៅ អសីលធម៌ រួមផ្សំជាមួយនិងប្រព័ន្ធច្បាប់ធូររលុង នោះសមាជិកនៅក្នុងសង្គមប្រាកដជាមិនអាចរស់នៅ ដោយសេចក្ដីសុខនោះទេ ពួកគេម្នាក់ៗប្រាកដជារស់នៅដោយភាពភ័យខ្លាចគ្រប់វិនាទី។

ង. សង្គ្រាម

មហិច្ឆតាដែលគ្មានដែនកំណត់របស់មនុស្ស រួមផ្សំនិងការឥតមានសីលធម៌គ្របដណ្ដប់នឹងបណ្ដាលមានភាពច្រណែនគ្នា ចង់បានរបស់អ្នកដទៃមកធ្វើជារបស់ខ្លួន ដូចដែលព្រះជិនស្រីបានសម្ដែងថា ទោះបីមានភ្នំ មាសពីរក៏មិនល្មមគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់តណ្ហារបស់មនុស្សម្នាក់ដែរប្រាកដជាទៅដណ្ដើមភ្នំមាសអ្នកដទៃជាមិនខាន ។ ទីណាមានការគាបសង្កត់ មានការជិះជាន់ ទីនោះប្រាកដជាមានការរើបម្រាស់ គ្មាននរណាម្នាក់អង្គុយចាំឲ្យ គេមកយករបស់ដែលជាទីស្រលាញ់ដោយងាយៗ ឬ អង្គុយចាំអោយគេមកជេរប្រមាថ កាប់សម្លាប់ដោយងាយ ៗនោះដែរ គេប្រាកដជាក្រោកបះបោរតស៊ូរមែនទីបញ្ចប់ ដូចនេះសង្គ្រាមក៏បានផ្ទុះឡើងដោយសារតែការមិនចេះយោគយល់គ្នា លោភលន់ឥតទីបញ្ចប់។

៧. ដំណោះស្រាយខ្លះៗក្នុងការលើកកម្ពស់សីលធម៌

ឈរលើទស្សនៈថា បញ្ហាអ្វីក៏មានដំណោះស្រាយ បញ្ហាអ្វីក៏អាចដោះស្រាយបាន។យើងក៏អាចនិយាយបានថា សីលធម៌ដែលធ្លាក់ចុះក៏អាចស្រោចស្រង់វិញបានដែរ។ ខាងក្រោមនេះជាមធ្យោបាយខ្លះៗក្នុងការរួមចំណែកលើកកម្ពស់សីលធម៌ឡើងវិញ ៖

ក. ផ្តើមពីបុគ្គលខ្លួនឯង

ការស្គាល់ពីខ្លួនឯង ការព្យាយាមគ្រប់គ្រងខ្លួនឯងជាបញ្ហាចម្បងដែលធ្វើអោយយើងស្គាល់និងយល់ពី សណ្ដានចិត្តរបស់អ្នកដទៃ។ សូក្រាតបានពោលថា ដើម្បីអោយមានសីលធម៌ មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវស្គាល់ខ្លួនឯង ជាមុនសិន។ ការស្គាល់ខ្លួនឯងមិនគ្រាន់តែស្គាល់ត្រឹមឈ្មោះ ដើមកំណើត អាយុ ភេទ ប៉ុណ្ណឹងនោះទេ គឺត្រូវ ស្គាល់ចំនុចខ្លាំង ចំនុចខ្សោយរបស់ខ្លួន ហើយខ្លួនកំពុងនៅទីណា ស្គាល់ពីចិត្តខ្លួនឯងត្រូវការអ្វី ស្រលាញ់អ្វី ស្អប់អ្វីផងដែរ។

បុគ្គលគ្រប់រូបត្រូវស្គាល់ពីតួនាទីរបស់ខ្លួននិងធ្វើខ្លួនអោយល្អប្រពៃតាមតួនាទី ដូចជាធ្វើកូនល្អក្នុងគ្រួសារ សិស្សល្អក្នុងសាលារៀន ពលរដ្ឋល្អក្នុងសង្គម បុគ្គលិកល្អក្នុងក្រុមហ៊ុនជាដើម។

ខ. ការស្គាល់ពីគុណតម្លៃខ្លួនឯងនឹងអ្នកដទៃ

មនុស្សត្រូវការការផ្តល់តម្លៃ ការគោរពរាប់អាន ដូច្នេះបើខ្លួនអ្នកត្រូវការអោយអ្នកដទៃអោយតម្លៃវិជ្ជមានមកលើអ្នក គោរពស្រលាញ់អ្នក លុះត្រាអ្នកអោយតម្លៃវិជ្ជាមាន គោរពស្រលាញ់អ្នកដទៃវិញដែរ។ ខុង ជឺ បាននិយាយថា បើអ្នកចង់អោយអ្នកដទៃធ្វើអំពើល្អមកលើខ្លួននោះ លុះត្រាតែអ្នកធ្វើអំពើល្អទៅគេផងដែរ។

បុគ្គលគ្រប់រូបត្រូវចេះ ជួយទុក្ខធុរៈគ្នា ស្មោះត្រង់ចំពោះគ្នានិងគ្នា ចែករំលែកផលប្រយោជន៍គ្នាតាមសម គួរ មានទឹកចិត្តរីករាយជាប្រចាំ មានព្រហ្មវិហារធម៌ គឺមេត្តា ករុណា មុទិតា និង ឧបេក្ខាចំពោះគ្នាទៅវិញទៅ មក យល់ថា “បើចង់អោយអ្នកដទៃគោរពខ្លួនយ៉ាងណា អ្នកត្រូវគោរពអ្នកដទៃយ៉ាងនោះ”។

គ. លើកទឹកចិត្តសកម្មភាពសីលធម៌

គ្មានបុគ្គលណាម្នាក់ដែលមិនត្រូវការការកោតសរសើរនោះទេ នេះជាតម្រូវការមួយក្នុងចំណោមតំរូវការទាំងប្រាំដែលលោក ម៉ាស្លូបានលើកឡើង ដែលយើងហៅថាតម្រូវការម៉ាស្លូមាន តម្រូវការផ្នែកសារពាង្គកាយ តម្រូវការផ្នែកសុវត្ថិភាព តម្រូវការសង្គមគឺការស្រលាញ់ តម្រូវការការអោយតម្លៃនិងការគោរព និងតម្រូវការ កិត្តិយសផ្ទាល់ខ្លួន។ ដូចនេះបើយើងអោយតម្លៃខ្ពស់ និងលើកសរសើរដល់អ្នកដែលបានធ្វើនូវសកម្មភាពសីល ធម៌នោះៗពួកគេនឹងព្យាយាមធ្វើសកម្មភាពទាំងនេះកាន់តែខ្លាំងឡើង។ ដូចជាសកម្មភាពជួយទុក្ខធុរៈគ្នា ចែករំលែកនូវសម្ភារៈប្រើប្រាស់ ទ្រព្យសម្បត្តិ ចំណេះដឹងផ្សេងៗ យើងក៏គួរផ្តល់អោយពួកគេនូវ រង្វាន់ ឬ ពានរង្វាន់ ទៅតាមអ្វីដែលពួកគេរីករាយនឹងទទួលយក។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានសម្តែងថា យើងត្រូវតបស្នងសងគុណដល់អ្នកដែលបានធ្វើគុណមកលើយើង។ នេះក៏ជាកត្តាដែលធ្វើអោយមនុស្សចេះអធ្យាស្រ័យគ្នា និង ធ្វើឲ្យសកម្មភាពសីលធម៌កាន់តែមានភាពរស់រវើកឡើង។ ចំពោះ **សូក្រាត** យល់ថា **ការគ្រប់គ្រងដោយសីលធម៌ ប្រសើរជាងការគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់។**

ឃ. បង្កើនការអប់រំផ្នែកសីលធម៌

បច្ចេកវិទ្យាកាន់តែខ្ពស់ធ្វើឲ្យមនុស្សកាត់បន្ថយជំនឿទៅលើ សាសនាដែលបង្កប់ទៅដោយខ្លឹមសារទស្សនវិជ្ជាដែលធ្វើអោយមនុស្សមានសីលធម៌ តែពួកគេគួរដឹងដែរថាបើកាលណាវិទ្យាសាស្ត្រមិនមានសីលធម៌នោះវានឹងបង្ហាញសង្គមមនុស្សទៅវិញទេ។ ដូចនេះសង្គមគួរយកចិត្តទុកដាក់អប់រំបង្រៀនអោយមនុស្សដែលមិន បានដឹងបានស្គាល់ អោយបានដឹងបានស្គាល់បានយល់ពីតម្លៃរបស់សីលធម៌។ រីឯការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុ ទូរទស្សន៍ក៏ជាកត្តារួមចំណែកដល់ការអប់រំផ្នែកសីលធម៌ដែរ ដូចនេះយើងគួរផ្សព្វផ្សាយផ្នែកសីលធម៌ និងប្រើប្រាស់នូវភាសាប្រកបដោយសីលធម៌អោយបានច្រើន ជាជាងការជេរប្រទេចគ្នា ឬយកសីលធម៌ធ្វើជារឿងកម្លែង សម្រាប់សើចកំសាន្ត។ ការអប់រំក៏ជាកត្តាទប់ស្កាត់មនុស្សអោយអណ្តែតត្រសែតទៅតាមមនោសញ្ចេតនា ឬភាពអស់សង្ឃឹម ឬបាក់ទឹកចិត្តបានដែរ គឺការគ្រប់គ្រងអារម្មណ៍ខ្លួនឯង។

ង. ការបណ្តុះគំនិតជាតិនិយម

ជាតិនិយម ជាទ្រឹស្តីមួយអប់រំអោយស្រលាញ់ជាតិរបស់ខ្លួន ស្រលាញ់ប្រទេស ស្រលាញ់ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងមានគំនិតកសាងប្រទេសជាតិរបស់ខ្លួនឲ្យទៅជារដ្ឋត្រឹមត្រូវសម្បូរសប្បាយ។ ថ្វីត្បិតតែមនុស្សគ្រប់រូបរមែងគិតពីផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនក៏ពិតមែន តែបើគេមានជាតិនិយមក្នុងខ្លួន គេនឹងស្រលាញ់សង្គមជាតិរបស់គេ និងចង់អោយពិភពលោកទាំងមូលរស់នៅក្នុងសុខសន្តិភាព។

ច. សន្តិភាពក្នុងចិត្ត

សន្តិភាពគឺ សេចក្តីស្ងប់ សេចក្តីស្រលាញ់ ចិត្តមេត្តាករុណា អធ្យាស្រ័យយុត្តិធម៌ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរគ្មានសង្គ្រាម... ។ ដើម្បីអោយមនុស្ស ឬ សង្គមមានសន្តិភាព និង អាចស្ថិតស្ថេរបានលុះត្រាតែមានការគោរព សិទ្ធិ ការអត់ឱន ការអធ្យាស្រ័យ ទំនាក់ទំនងល្អជាមួយអ្នកដទៃ មានយុត្តិធម៌ និងប្រជាធិបតេយ្យ។

ឆ. វិតបន្ដឹងច្បាប់

បើសិនជាច្បាប់នោះបង្កើតឡើងដោយប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីប្រជាពលរដ្ឋនោះ ច្បាប់ត្រូវតែបានអនុវត្តន៍ទៅលើគ្រប់បុគ្គលទាំងអស់ដោយស្មើរភាពគ្នា។ **អារីស្តូត** បានពោលថាប្រទេសមួយដែលរឹងមាំមានស្ថេរភាពមានការីកចម្រើនគឺអាស្រ័យច្បាប់ហើយច្បាប់នោះត្រូវតែមានសមភាព ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់។ដូចនេះបើកាលណាច្បាប់មិនមានភាពធូរលុងទេហើយនឹងដាក់ទោសស្មើរគ្នាចំពោះអ្នកដែលប្រព្រឹត្តខុសនោះៗនឹងធ្វើអោយមនុស្សខ្លាចរអារមិនហ៊ានប្រព្រឹត្តអំពើឆ្គាំឆ្គងដែលខុសសីលធម៌នោះឡើយ។

៨. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង អនុសាសន៍

ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

រហូតមកដល់ពេលនេះ ការអប់រំនៅតែបន្តតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលសង្គមខ្មែរ ដើម្បីទប់ស្កាត់ការហូរចូលនៃវប្បធម៌បរទេសខាងក្រៅ ដែលបានធ្វើឲ្យយុវជនលង់លក់ បាត់គុណធម៌ ប្រពៃណីធ្លាក់ចុះអន់ថយ។ នៅក្នុងសង្គមខ្មែរយើង ដោយសារតែបុគ្គលមួយចំនួនខ្វះសីលធម៌ ទើបធ្វើឲ្យសង្គមជួបបញ្ហាជាច្រើន។ ដូចនេះដើម្បីស្តារឡើងវិញនូវកត្តាអសកម្ម ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរត្រូវរួបរួមគ្នា កំចាត់នូវវប្បធម៌ហិង្សា ជាពិសេសបណ្តុះបណ្តាលកុលបុត្រកុលធីតាខ្មែរឲ្យស្រលាញ់វប្បធម៌ មានសីលធម៌ គុណធម៌ អប់រំឲ្យពលរដ្ឋមានសីលធម៌ចំពោះខ្លួនឯងផង និង សង្គមជាតិផង ព្រោះថាសីលធម៌អាចដឹកនាំមនុស្សឲ្យដើរតាមមាគ៌ាមួយឆ្ពោះទៅរកសេចក្តីសុខចំរើន ចៀសវាងអំពើអមនុស្សធម៌ ហិង្សា អំពើពុករលួយ ការប្រកាន់វណ្ណៈ.....។ ស្របទៅនឹងការខិតខំរបស់ពលរដ្ឋខ្មែរ យើងសង្ឃឹមថាវប្បធម៌បរទេសមិនជះផលអាក្រក់ទៅលើវប្បធម៌ខ្មែរទៀតទេ ហើយប្រទេសជាតិងាកទៅរកការបណ្តុះបណ្តាលវប្បធម៌សន្តិភាព និងការអប់រំសីលធម៌ ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិឲ្យរីកចម្រើន ដូចអរិយប្រទេសនៅលើពិភពលោក។ យើងឃើញថាសីលធម៌ គឺជាបញ្ហាចម្បងដែលសង្គមគួរយកចិត្តទុកដាក់ ព្រោះសង្គមដែលគ្មានសីលធម៌ មិនខុសអ្វីពីសង្គមសត្វតិរច្ឆាននោះទេ ឬ ជួនកាលអន់ជាងសត្វតិរច្ឆានទៅទៀត។ សីលធម៌មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ព្រោះថាសីលធម៌នឹងធ្វើអោយមនុស្សគ្រប់រូបមានសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ មានសេចក្តីសុខទាំងកាយវាចារចិត្ត មានសន្តិភាព សុវត្ថិភាព មានការអភិវឌ្ឍន៍ ។ លោក **នៃល អាំស្ត្រង** បាននិយាយថា អនាគតពិភពលោកតែមួយមនុស្សតែមួយ មានន័យថាសង្គមទាំងអស់នៅលើពិភពលោកទាំងមូល នឹងរស់នៅជាមួយគ្នាដូចជាគ្រួសារតែមួយ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ទ្រឹស្តីនេះអាចទៅរួចលុះត្រាតែ សង្គមទាំងមូលឈរនៅលើសន្តិភាពនិយម ចេះជួយគ្នាគឺមានព្រហ្មវិហារធម៌ចំពោះគ្នា។

ដោយយល់ពីតម្លៃរបស់របស់សីលធម៌ និងចង់ឲ្យសីលធម៌ស្ថិតនៅគង់វង្ស មានការរីកចម្រើន យើងគួរតែនាំគ្នាធ្វើអំពើល្អ ដែលជាអំពើសីលធម៌ចាប់ពីពេលនេះតទៅ យើងនាំគ្នាអោយតម្លៃសកម្មភាពណាដែលជា សកម្មភាពសីលធម៌ អប់រំក្មេងៗឬអ្នកដែលមិនដឹងមិនយល់អោយដឹងអោយយល់អោយអនុវត្ត។ យើងនាំគ្នាផ្សព្វផ្សាយកម្មវិធីផ្សេងៗដែលមានប្រយោជន៍និងប្រកបដោយសីលធម៌។ ជាងនេះទៅទៀត យើងគ្រប់ៗរូបគួរ នាំគ្នាគោរពច្បាប់រដ្ឋ ថែរក្សាប្រពៃណីល្អ កែច្នៃទស្សនៈផ្សេងៗដែលហូរចូលពីបរទេសអោយសមស្របតាមការ និយមរបស់ខ្មែរ។

ខ. អនុសាសន៍

យើងឃើញថាប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសធ្លាប់មានប្រវត្តិសាស្ត្រ វប្បធម៌រុងរឿង ជាជនជាតិឧស្សាហ៍ព្យាយាម មានចរិតល្អសុភាពរាបសារ និង មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីរន្ទឺលើឆាកអន្តរជាតិ យើងសង្ឃឹមថាកម្ពុជានឹងដើរតាមនូវអ្វីដែលល្អដែលប្រវត្តិសាស្ត្រធ្លាប់មានរួចមកហើយ។ ដូច្នេះក្នុងនាមយើងជាយុវជនខ្មែរ ជាសសរទ្រូងជាតិ ត្រូវមានឧត្តមគតិជាតិខ្ពស់ស្នេហា នឹងការពារវប្បធម៌ខ្លួនដែលដូនតាបានបន្សល់ទុកឲ្យជាកេរតំណែល ជាព្រលឹងជាតិរបស់ប្រជាជនខ្មែរគ្រប់រូបកុំឲ្យបាត់បង់ ដូចពាក្យស្លោកមួយបានលើកឡើងថា " **វប្បធម៌រលត់ ជាតិរលាយ វប្បធម៌ពណ្ណរាយ ជាតិថ្កើងថ្កាន** " ។

ឯកសារយោង

- ង៉ែត សារឿន: (២០១១)ទស្សនវិជ្ជាសីលធម៌ សីលធម៌អប់រំ ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហមុនីរាជា។
- ឈុន ណារ៉េត (២០០៣) វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ និង ប្រវត្តិគំនិតនយោបាយ សកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។
- រុន ពណ្ណារិទ្ធ (២០០៨) ប្រវត្តិគំនិតនយោបាយ សកលវិទ្យាល័យ ភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។
- លី រតនា (២០១០) ការគ្រប់គ្រង សាកលវិទ្យាល័យឯកទេសនៃកម្ពុជា។
- «សីលធម៌សំខាន់សំរាប់មនុស្ស» រៀបរៀងដោយ បណ្ឌិត ឌិត ប៉ែន ព.ស ២៥៥១។
- «សីលធម៌និងគោលធម៌ទ្រទ្រង់មនុស្សជាតិ» បោះពុម្ពលើកទី១ នៅរោងពុម្ពក្រសួងអប់រំ ព.ស ២៥៤០ គ.ស ឆ្នាំ ១៩៩៦ ដោយ យ៉ុង ហ៊ី អតីតអធីការបឋមសិក្សា។
- វចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្ដេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី **ជួន ណាត** ដែលមាន១៨៨៨ទំព័រ។
- ម៉ុក សុវណ្ណា, រៀបរៀង, ឯកសារផ្សព្វផ្សាយស្ដីពី សីលធម៌ និង ការអភិវឌ្ឍ របស់មន្ទីរវប្បធម៌ និង វិចិត្រសិល្បៈ ខេត្តតាកែវ (ភ្នំពេញ៖ ២០០៩)។
- ស្រង់ចេញពីសៀវភៅ អត្ថាធិប្បាយទស្សនវិជ្ជា សរ សារុន ឆ្នាំ១៩៧៣។
- សៀវភៅ វប្បធម៌ទូទៅ (លោក ភុក ប៉ារ)។
- សៀវភៅ វប្បធម៌ទូទៅ (លោក មេង ហោង និង ញឹម បាក់ងន)
- សៀវភៅ សញ្ញាណទស្សនវិជ្ជា (In Virakcheat)